

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 8 Sayı: 41 Volume: 8 Issue: 41
Aralık 2015 December 2015
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

TARİHSEL MÜZİKOLOJİ ÜZERİNE YENİDEN DÜŞÜNMEK RETHINKING ON HISTORICAL MUSICOLOGY

Aykut Barış ÇEREZCİOĞLU*

Öz

Sorgulama ve şüphe duyma, bilimsel çalışmanın ön koşulları olarak gösterilir. Ancak bilimsel çalışmanın yürütülüyor olduğu bilim disiplinleri ve bilim kavramının kendisi, bu sorgulamalara tabi tutulmaz. Bilim insanları, bilime ve bilimsel yöntemlere duydukları sorgulamasız güvenle çalışmalarını sürdürürler. Doğa bilimlerinin ürettiği bilgi üzerine de hatırı sayılır bir eleştiri ve tartışma var olsa da özellikle sosyal bilimlerin gelişimi, sosyal bilimlerdeki temel yaklaşımlara eşlik eden ideolojik etkenler ve tarih incelemesinin “kurgusal” yapısı gibi konular, sosyal bilimlerin ürettiği bilimsel bilgi üzerinde tartışma yürütmek için işe yarar bir çerçeve sağlar.

Kendisini sosyal bilimler içerisinde tahayyül eden bir inceleme alanı olarak Müzik Bilimlerinde de, sosyal bilimlerin teorik perspektifini etkileyen tarihsel gelişmelerin izlerini görmek mümkündür. Özellikle tarihsel müzikolojinin evrensel ve üstün bir müzik formu olarak batı sanat müziği geleneğine vurgusu, “müzik tarihi” olarak Avrupa müziği tarihini merkeze alması ve genel olarak müziği, klasik müzik merkezinden kategorilendirme ve değer biçme çabası dikkat çekicidir. Bu çalışmanın amacı sosyal bilimlerin kuruluşunda başat rol oynayan Avrupa kolektivitesinin, sosyal bilimlerin ürettiği bilgiden yararlanma biçimleri üzerinde durmak, bu çerçevede tarihsel müzikolojinin yaklaşımlarını sorgulamaktır.

Anahtar Kelimeler: Bilim Eleştirisi, Bilimsel Bilgi Sosyolojisi, İdeoloji, Tarih İnşası, Tarihsel Müzikoloji.

Abstract

Questioning and skepticism are regarded as the pre-conditions for scientific studies. However, scientific disciplines in which the scientific study is carried out and the concept of science itself are not subjected to these inquires. Scientists carry out their work safely, without questioning, with their trust in the science and the scientific method. Although there is a considerable criticism and debate on the information produced by the natural sciences, particular subjects such as the development of social sciences, ideological factors that accompany the basic approaches in social sciences and the "fictional" structure of historical sciences, provide a useful framework for the debate on the scientific information produced by social sciences.

In musical sciences, as a study area that envisions itself in the social sciences, it is possible to see the traces of the historical developments affecting the theoretical perspective of social sciences. Especially, the emphasis by historical musicology discipline on Western art music tradition as a universal and superior music form, taking the history of European music to the center as the "music history" and the effort for categorization and valuation of the general music from classical music center is remarkable. The aim of this study is to focus on the methods adopted by European collectivity which played a dominant role in the foundation of the social sciences for utilizing the information produced by social sciences and, in this context, question the approaches adopted by historical musicology discipline.

Keywords: Science Criticism, Sociology of Scientific Knowledge, Ideology, Construction of History, Historical Musicology.

GİRİŞ

Herhangi bir bilim dalında çalışan araştırmacılar bilimsel metodoloji ve bilimin normlarını uygularken öncelikle “soru sorma” ve “sorgulama” dürtüsüyle hareket ederler. Soru sorma ve sorgulama bilimsel çalışmanın da ön koşulu olarak gösterilir. Buna göre bilimsel yaklaşım sonucu elde edilen bilimsel bilgi, merak ve sorgulama özellikleriyle tanımlanan ve dogmatik bilgi biçimlerinden de bu özellikleri sayesinde ayrılan bir bilgi biçimidir. Ancak bilimde sorgulama, incelenen konuyla sınırlı kalır. Yani sorgulama, sadece araştırmacının üzerinde çalıştığı konuyla ilgili olarak işler. Bilim kavramı ise bu sorgulamadan nasibini almaz. Bir kavram olarak bilim, kendine dönük bir sorgulama süzgecinden geçirilmeden, “sorgulayıcı bilim insanı” profiline tezat oluşturacak bir kabul ve bağlılıkla var olup işler. Bilim, bilimsel cemaatin üyeleri tarafından (adeta) kayıtsız biçimde kabul edilir. Bu kabul edilmiş elbette doğrudan dile getirilmez. Yani hiçbir bilim insanı kalkıp “evet, bilimin kendisini kayıtsız ve şartız kabul ediyorum ve hikmetini sorgulamayı da büyük bir günah sayıyorum” demez. Ancak herhangi bir sorgulamada bulunmayarak, bilim pratiğiyle zıtlamadığını da göstermiş olur. Buna karşın bilim insanının “bilim, bilimsel çalışma ve bilimsel bilgi” üzerine kafa yormaya başlamasıyla, bilim ve bilimsel cemaatin işleyişiyle ilgili pek çok konu aydınlık kazanmaya başlar.

* Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü, aykut.cerezcioglu@deu.edu.tr

Bilimsel dünya, içerdiği normlar dolayısıyla (nesnellik, yönetime dayalı olma, güvenilirlik gibi) sosyal ve siyasal hayattan bağımsız, kendi çalışma evreni içerisinde, hiçbir etki altında kalmadan "tarafsızca" işleyen bir dünya görünümü sergiler. Ancak bilim dünyasının ürettiği bilimsel bilgi, tüm diğer bilgi biçimleri gibi belirli bir sosyal sistemi paylaşan belirli bir kolektiviteye ait olarak üretilir. Sözü geçen kolektivite bilim camiasıdır. Arslan (2015: 90) bununla ilişkili olarak insanın, hangi sosyal sistem içerisinde yer alıyorsa o sisteme uygun bir bilgi sitemine bağlı olduğunu belirtir. Bilim insanlarını belirli bir sosyal sistem olarak görmemizi sağlayan unsurlar, bu sistemin üyelerinin ortak konular, varsayımlar, problemler üzerinde çalışmaları ve ortak değerlere, normlara ve hatta inançlara, ilgi ve çıkarılara sahip olmalarıdır (Arslan, 2015: 91).

Bilimsel cemaat içinde yer alan bilim insanları aynı zamanda daha genel bir sosyal sistemin yani içinde buldukların toplumun ve dönemin bireyleridirler. Yaşadıkları toplum, dönem ve şartların etkisi altında hareket eden bireylerin faaliyeti olarak bilim yapma eylemi, dış dünyadan yalıtık değildir. Diğer tüm bilgi biçimleri gibi bilimsel bilgi de öncelikli olarak, üretildiği tarihsel dönemin genel eğilimleri bağlamında oluşur. Bilimin tarihsel gelişimi, çalışma içerisinde görüleceği gibi ekonomik, siyasal ve sosyal gelişimlerle paralellik taşır. Örneğin Lewontin (2015) bilimin, günlük yaşamı düzenleyen ve sosyal yapıyı yöneten kuvvetlerden etkilenmeyen ayrı bir olgu olarak düşünülmesinin yanlış olduğunu belirtir. Bilimin nesnel olduğu iddiası da bu düşünceyle ilişkilidir. Yazar bilimin "devlet, aile, spor ve diğer üretim faaliyetleri gibi toplumsal kurumlardan etkilenen ve bunlarla bütünleşen bir toplumsal kurum" olduğunu vurgular ve ekler;

"Bilimin uğraştığı problemlerin, bu problemleri araştırırken kullandığı fikirlerin, hatta bilimsel araştırmalardan ortaya çıkan çözüm ona bilimsel sonuçların hepsi, içinde yaşadığımız toplumun eğilimlerinden derinden etkilenir. Nihayetinde bilim insanları, yaşama bilim insanları olarak değil ailenin, devletin, üretken bir yapının içindeki toplumsal varlıklar olarak başlar ve doğaya toplumsal deneyimlerinin şekillendirdiği bir mercekten bakarlar" (Lewontin 2015: 13).

Bilimsel bilgi de içinde yeşerdiği toplumun genel eğilimlerinden etkilenerek elde edilir. Modern bilimlerin gelişiminin 16.yy. sonrasında hız kazanması ve 19.yy.'da doruk noktasına ulaşması da tesadüf değildir. Başkaya (2015: 161) sadece sosyal bilimlerin değil modern bilimin bir Batı ürünü olduğunu söyler. Modern bilimlerin tarihinin, kapitalizmin gelişmesi ve özellikle de sömürgecilikle paralellik gösterdiği açıktır. Toplumun, doğanın ve bir bütün olarak dünyanın rasyonel biçimde anlaşılmasının bir ihtiyaç olduğunu kabul eden yazar, batı düşüncesi ve biliminin "kültürler arasında bir hiyerarşi olduğu düşüncesini yayarak piramidin tepesine kendisini yerleştirdiğini" söyler (Başkaya, 2015: 162).

Bilimsel inceleme alanlarının hepsinin kurucularında olduğu gibi müzikolojinin kurucu babası sayılan Guido Adler de, belirli bir toplumun (Avrupa ve özel olarak Almanya), belirli bir dönemin (19.yy.) ve belirli bir hakim ideolojinin (bilimsel incelemenin yüceliği) etkisi altında bir bireydir. Ortaya attığı yeni inceleme alanının kendi iç bölümlenişi ve çalışma biçimlerini belirlerken toplum, dönem ve hakim ideolojilerin etkisiyle hareket eder. Özellikle ana akım müzikoloji damarını oluşturan "tarihsel müzikoloji" incelemeleri, "batı sanat müziği" ya da "klasik müzik" adı verilen, Avrupa'ya ait bir müzik geleneğinin yapı taşlarını evrenselleştiren ve merkeze alan ideolojik biçimlenişle dikkat çeker.

Bu çalışmanın amacı "sosyal bilimlerin kuruluşunda başat rol oynayan Avrupa kolektivitelerinin, sosyal bilimlerin ürettiği bilgiden yararlanma biçimleri üzerinde durmak, sosyal bilimlerin ideolojik kullanımı konusunda geliştirilen perspektifleri elden geçirmek, bu sayede bilimsel incelemelerde eksik bırakılan refleksif tavrı elde etmeye çabalamak ve bu tavrın ışığında müzikolojinin kuruluşu ve tarihsel müzikoloji incelemeleri üzerine yeniden düşünebilmektir. Çalışma, tarihsel müzikoloji çalışmalarını da etkileyen ve 1990'larda alanda görünürlük kazanan "yeni müzikoloji" (new musicology) yaklaşımlarını içermeyecek şekilde, tarihsel alanın geleneksel perspektifiyle sınırlandırılmıştır.

1. SOSYAL BİLİMLERİ İDEOLOJİ PERSPEKTİFİNDEN ELEŞTİRMEK

Özel olarak bilim camiası ve bilimsel bilgi üzerine çalışan "Bilimsel Bilgi Sosyolojisi" (sociology of scientific knowledge) alanı, 1970'ler itibariyle olgunlaşmaya başlar. Özellikle İngiltere merkezli olarak öne çıkan bilim sosyolojisi çalışmaları bilim insanlarını ve bilim dünyasını, sosyal bilimlerin kültürel incelemeyle ilgilenen disiplinlerinin yöntemlerine benzer biçimde incelemeyi amaç edinir. Ünsaldı'nın (2015: 17- 18; Bourdieu 2015'den) anlatımıyla "bu çalışmalarda izlenen yöntem, bilimin mutfağına inmek, araştırmacıları ve incelenen konuları, kullanılan dili, aynı yerli bir kültürün unsurları olarak görmek ve 'egzotik' dünyalar üzerine çalışan etnologlar gibi 'yabancı olunan' bu kültürel dünyayı kavramaya, çözümlemeye çalışmaktır". Bu çalışmalarda hakim düşünce, bilimsel bilginin "bilimselliği" iddiasıyla ilgili analiz yapabilmek için sadece bilimsel bilginin içeriğiyle yetinmemek gerektiğidir. Bu analiz için gerekli olan, bilimsel bilginin içinde üretildiği toplumsal bağlama odaklanmaktır. Bilimsel çalışmaların ve gelişmelerin, içinde yeşerdiği toplumsal, ekonomik ve ideolojik ortamdan ayrı düşünülmemeyeceği ve doğa bilimleri dahil olmak üzere tüm bilim disiplinlerinde üretilen bilgilerin bu çerçevede ele alınması düşüncesi, bilimsel bilgi sosyolojisi

çalışmalarında öne çıkar. Böylelikle sadece bilimsel bilginin epistemolojisini inceleyen bir bilim felsefesi değil, bilgiyi üreten topluluğun niteliklerini inceleyen bir bilim sosyolojisi ihtiyacı gündeme gelir (Öğüt ve Balkız, 2010: 12).

Bilimsel bilgi sosyolojisi ve bilim eleştirisi üzerine çalışan araştırmacılar, bilimsel bilginin kimi yönlerine dikkat çekerler. Bunlardan ilki bilimsel bilginin giderek dogmalaşan yapısıken diğeri de üretilen bilimsel bilgiler üzerinde Demokles'in kılıcı misali sallanan "ideolojik etki"dir. Fizik başta olmak üzere, doğrudan doğadaki olgular üzerine çalıştıkları düşünülen ve bu sebeple de sosyal bilimlerin aksine hiçbir kişisel ve ideolojik etki altında olmadıkları varsayılan "doğa bilimleri" dahi, ürettikleri bilgilere sirayet eden ideolojik etkiler çerçevesinde tartışılır.

Althusser (2014: 64) "ideoloji" teriminin tarihsel biçimlenişine gönderme yaparak, terimin bir insan ya da toplumsal grubun zihninde egemen olan fikirler ve temsiller sistemi anlamına geldiğini belirtir. Althusser ayrıca ideolojilerin sadece zihinsel süreçler olmadıklarını maddi bir varoluşa sahip olduklarını saptar. Bu saptamaya göre ideoloji temelde hayali bir süreç ve proje gibi görünse de durum böyle değildir. İdeoloji ürettiği fikirler ve sunduğu hayali temsile rağmen, bu temsil sisteminin kendisini kabul eden bireylerin, kendisiyle ilişkili "gözlemlenebilir davranışlar" gerçekleştirmesi sebebiyle maddi bir varoluşa sahip olur. Yazar böylelikle kişinin inançlarını oluşturan fikirlerin maddi anlamda var olduğunu belirtir: "çünkü bu fikirler, maddi pratiklere dahil olan maddi edimlerdir, bu pratikleri düzenleyen ise maddi ritüellerdir ve bu ritüellerin kendileri de söz konusu öznenin fikirlerinin kaynağını oluşturan maddi ideolojik aygıt tarafından tanımlanmıştır" (Althusser, 2014: 76).

Buradan hareketle Mardin (1995: 74) ideoloji kavramının sadece siyasal anlamda değil tüm toplumsal mekanizmayı belirleyen anlamlarla ilgili olarak anlaşılabilirliğini saptar. Yazara göre bireysel ya da kolektif düzeyde üretilen bilgiler ve anlamlandırma kategorilerinin tamamı, ideoloji ekseninde biçimlenir (Mardin, 1995: 74). Yazar, çalışmasının aynı sayfasında buna ek olarak "eğer tüm kavramlaştırmalar, kategorilendirmeler ve çıkarımlar belirli ideolojik biçimlerin etkisinde geliyorsa ideolojiden bağımsız (herhangi) bir "bilgi, kavramlaştırma, çıkarım ve kategorilendirme" biçiminin varlığını sorgular. Sorunun hedefinde elbette ki bilimsel bilgi vardır. Bu soru sadece sosyal bilimler için sorulmaz. Sosyal bilimlerin ötesinde "ölçülebilir olgular üzerine çalıştığını iddia eden doğa bilimlerinin" ürettiği bilgi biçimleri de bu çerçevede tartışmaya açılır.

Modern bilimlerin ve ürettikleri bilgilerin başlı başına ideolojik bir yönü olduğunu ileri sürülürken gönderme yapılan nokta, bilim tarihi ve kapitalizmin gelişimi arasındaki paralelliktir. Keşifler çağı ile başlayan, sömürgecilikle gelişen ve kapitalist ilişkilerle derinleşen "Avrupa merkezci" ideolojinin, kendi meşruiyetini bilimsel bilgi üzerinden kurma çabası, bilimsel bilgi eleştirilerinde sıklıkla dile getirilir. Özellikle keşifler çağı ve sömürgecilikle Avrupa, kendisinde bulunan unsurların evrensellik ve üstünlük iddialarını geliştirmeye başlar. Avrupa'nın kendisine yakıştırdığı "uygarlık" ve bilimsel bilginin sahibi olma nosyonları, bu iddiaların meşrulaşmasında temel dayanağı oluşturur. Avrupa, sömürge halkların karşısına öncelikle, kendisine attığı "uygarlık" kavramıyla çıkar. Uygarlık, birleştirici bir kavram olarak insanlığın bilgisizlik ve akılsızlık durumlarından çıkarılması anlamını da içerir (Cuhe, 2013: 17). Tabi ki uygarlığın ve bilimin sahibi Avrupa'dır. 16.yy.'dan itibaren şekillenmeye başlayan modern dünyada, gerçeklik hakkında ampirik olarak doğrulanan sistemli, dünyevi bilgi üretme çabası (Gulbenkian Komisyonu, 2003: 12) sosyal bilimlerin kuruluşunda ve bilimsel bilgiye verilen değer artmasında önemli bir tiki görevi görür.

Böylelikle Avrupa, hem tüm dünyayı kapsayıcı bir evrensellik düşüncesiyle doğa yasalarını hem de kendisi gibi olmayan ve anlayamadığı "öteki" toplumları, kendi perspektifine göre sınıflayabileceği, onları kendisinden daha geri basamaklara yerleştirebileceği bir teorik zemini oluşturmaya başlar. Bu noktada bilimsel bilgi ve bilimsel sınıflamalar, Avrupa kültürü ve ideolojisi için iş görür. 17.yy.'ın sonuna gelindiğinde özellikle doğa bilimleri, Avrupa'nın önemli bir kültürel ve ideolojik unsuruna dönüşür. Batının, Hristiyanlık etrafında örgütlenmiş bir kültürden, bilim etrafında oluşmuş bir kültür haline dönüşümünde başrolü doğa bilimleri oynar (Westfall, 1995: 141). Yani başlangıçta dinsel bir ideolojik biçimlenişle tanımlanan Avrupa "uygarlığı", bilimsel ideoloji ile güç kazanır.

Modern Avrupa devletlerinin hem değişen içyapılarını hem de karşılaşılan diğer halkları anlamada işe yarar bilgi alanlarına duydukları ihtiyaç, sosyal bilimlerdeki uzmanlaşma ve alanlara ayrılmada da etkili olur. Bu bağlamda sosyoloji (toplum bilim) ağırlıklı olarak batı toplumlarında sanayileşme ile ortaya çıkan toplumsal sorunları kendisine analiz kategorisi olarak alırken, antropolojinin; sömürgecilik ile ilişkili olarak, sömürgeci devletlerin (Avrupa) sömürgelerini daha iyi tanımlarına hizmet ettiği görülür (Özer, 1997: 61). Bu bilgilere duyulan ihtiyacın temelinde ise değişen dünya sistemi yani kapitalist ilişkilerin etkisi merkezidir.

Samir Amin (1993: 34) Avrupa'da "kapitalist ilişkilerle egemen hale gelen iktisadi yapının, artık bilimsel çözümleme gerektiren bir alan oluşturduğunu" vurgular. Yazara göre insan ve topluma ilişkin değişimlere de sebep olması dolayısıyla kapitalizm;

“...kendisini dünya ölçeğinde kabul ettirerek, bir yandan toplumun bilimsel olarak çözümlenmesi yani tüm toplumların gelişmesini belirleyen evrensel yasaların keşfedilmesi düzeyinde, bir yandan da tarihsel sınırları aşmayı amaçlayan aynı ölçüde evrenselci bir insani tasarısının ortaya konması düzeyinde iki yanlı bir evrenselcilik ihtiyacı yaratır” (Amin, 1993: 40).

19.yy.'la birlikte Avrupa biliminin geneline hakim olmaya başlayan nedensellik, sosyal bilimlere de sirayet eder. Kern'e göre (2008: 20) insan davranışını devinim halindeki bir belirlenimcilik/nedensellik çerçevesinde açıklamaya yönelik yaklaşımlar, 19.yy.'ın ikinci yarısında artar. Nedensellik tabii ki doğa bilimlerinin çalışmalarından ortaya çıkan bir yaklaşımdır. Sosyal bilimlerde de bu dönemde nedensellik yaklaşımından etkilenir. Toplumsal olguların doğa bilimlerindeki yasa benzeri nedensel ilişkilerle analizlerini yapabileceğine ilişkin görüşler yaygınlaşır (Kern, 2008: 396- 397). Böylelikle sosyal bilimlerin, doğa bilimleri ölçüsünde bilgi üretebilen ve doğa bilimleri kadar prestijli alanlar olarak tahayyüllerinde, üretilen bilgilerin nedensellik ilkesine dayalı olması önemli bir referansa dönüşür.

19.yy.'da başta sosyoloji olmak üzere sosyal bilimlerin çeşitli yasalar elde edebilecekleri düşüncesi hararetli biçimde savunulur. Bu savunmadaki temel amaç olarak sosyal bilimlere, bilgi hiyerarşisinde doğa bilimlerine atfedilmiş üstün pozisyona yaklaştırma çabası gösterilebilir. Örneğin sosyolojinin kurucu babası Emile Durkheim (1858- 1917) “*Sosyolojik Yöntemin Kuralları*” (1895) adlı çalışmasında, sosyolojinin alanını ve çalışma ilkelerini tanımlarken sosyologların, inceledikleri toplumsal olguyla ilgili bütün önsel düşüncelerini sistematik olarak dışarıda bırakmaları gerektiğini vurgular (Durkheim 2014: 60). Durkheim burada sosyolojinin normlarını kurmaya çalışırken doğa bilimlerinin meşruiyetine yaslanır. Ayrıca Durkheim “sosyal olay” adını verdiği, bireylerde buyurgan ve zorlayıcı bir güce sahip olan belirli davranış ve düşünce kalıplarına dayalı çok özel nitelik taşıyan olaylar dizilerine (Durkheim 2014: 33) dayalı sosyoloji çalışmalarında, açık biçimde nedensellik ilkesini işletmeyi amaçlar.

Önemli bir sosyal bilim disiplini olan “tarih” ise şüpheli bir konuma yerleştirilir. Belgelerle hareket eden bir inceleme alanı olarak tarih, ele aldığı konuyu neden-sonuç ilişkisi içerisinde anlamaya çalışır. Ancak tarihçilerin belgeleri, kendi kurdukları anlatı yapısına uygun biçimde topladıkları ve bu sebeple de tarih yazımında ideolojik yönlendiricilerin var olduğu düşüncesi, tarih incelemesine kuşkuyla yaklaşılmasında temel argümanı oluşturur.

2. TARİHE ŞÜPHEYLE BAKMAK

19.yy. diğer bilim dalları gibi tarih biliminin de değer kazandığı bir dönemdir. Tarih bu dönemde, bir toplumsal çözümleme aracına dönüşür. Tarihi kullananların öncelikli amacı ise genellikle krallarının ya da hükümetlerinin ününü koruyup yüceltmek ve içinde yaşadıkları toplumsal düzeni haklı kılmak olarak gösterilebilir (Carr ve Fontana, 1992: 24). Yani tarih, var olan iktidar ilişkilerini ve sahiplerini geçmişe dönük bir meşrulaştırma aracı olarak, ideolojik bir işlev taşır. Tarihin ideolojik işlevine saldırılar da bu noktadan itibaren devreye girer. Tarihçinin eldeki belgeleri seçerken, öncelikle “vurgulamak istediği şeyi” odağına alması ve belgeleri, odağını destekleyecek biçimde seçiyor olmasına ilişkin düşünce, tarih üzerine çeşitli tartışmaları başlatır. Munslow da (2000: 13) tarihin, zaman içinde değişimin araştırılması değil bu işle uğraşırken tarihçilerin ürettiği enformasyonun işlenmesi olduğunu belirtir ve anlatı formunun önemini vurgular.

Üretilen enformasyonun dayanağı ise delil niteliğindeki belgelerdir. Carr (1993) 19.yy. tarihçileri için belgelerin “kutsiyet” taşıdığından söz eder. Bir olgunun ne şekilde gerçekleştiğinin belirleyicisi olarak belgeye verilen önemi vurgulayan yazara göre olgular, belgeler içerisinde bulunsunlar ya da bulunmasınlar, tarihçi onlardan yararlanmadan önce, tarihçi tarafından işlenmek zorundadırlar. Tarihçinin belgelere yaptığı da temelde bir “işleme” sürecidir (Carr, 1993: 22). Burada da belgeleri işleyen “kim” olduğu ve hangi sonuca ulaşmak için belgeleri işlediği soruları önem kazanır. Böylelikle “hangi tarih anlatılıyor” sorusundan çok “hangi tarihçi anlatıyor” sorusu öne çıkar. Yani belirleyici olan geçmiş oluşturulan tarihçinin yaptığı kurgulamada yola çıktığı “bugün” olur.

Collingwood (2013) tarihçinin üstünde çalıştığı geçmişin, belli bir anlamda bugün hala varlığını sürdüren bir geçmiş olduğunu vurgular. 1910'da Amerikalı tarihçi Carl Becker da kışkırtıcı bir biçimde tarih olgularının herhangi bir tarihçi için “kendisi onları yaratıncaya kadar” var olamayacağını belirtir (Aktaran Carr, 1993: 27). Böylelikle Becker, tarihçinin ve niyetinin belirleyiciliğini vurgulamış olur. Carr ve Fontana (1992) tarihçinin bildiği ya da bilebileceği çok sayıda veriler içinden, kendisine göre temel önem taşıyan sorunlara ya da görüşlere bir yorum getirebilmek açısından anlamlı olanları seçmek zorunda olduğunu söylerler. Ancak bu seçme sürecinin gerçekliği bozmaya ilişkin tehlikesini de vurgularlar. Yazarlar ayrıca tarihçilerin bilerek taraf tutmayıp nesnel davranmaya çalıştığında dahi içinde yaşadıkları toplumun mevcut ideolojilerinden etkileneceklerini belirtirler (Carr ve Fontana, 1992: 63).

Munslow da bu noktada tarih yazımının kaçınılmaz olarak ideolojik bir edim olduğunu söyler. Yazara göre tarihsel verilerin, bir anlatı içinde örgütlenmesi eylemi geçmişe sahte bir tutarlılık vererek,

çağdaş toplumlarda iktidar uygulamanın bir mekanizmasına dönüşebilir (Munslow, 2000: 28). Yani geçmişe ilişkin veriler, bugünün kurgusunda, pratiklerinde ve meşruluğunda iş görür. Bu bakışla tarih, belirli bir durumla ilgili geçmişe dayandırma yaparak, bunun önceden beri varlığına ilişkin söylemler oluşturarak, belirli bir şeyi meşrulaştırma girişimi olarak da anlaşılabilir.

Collingwood da tarih yazımındaki ideolojik yönelimlerde dikkat çeker. Buna göre Romantizmle birlikte tarihçiler, insanın tüm tarihini yabanılıktan başlayıp tamamen ussal ve uygar bir toplumda sona eren tek bir gelişme süreci olarak düşünmeye başlarlar (Collingwood, 2013: 131). Geçmişe bu şekilde bakan perspektifin ilk ve bir bakıma en önemli örneği Herder'e aittir. Herder insanlık içinde en üstün organizma olarak "tarihsel organizma" adını verdiği ayrıcalıklı bir insan grubu belirlerken, bu tarihsel yaşamın doğduğu merkez olarak Avrupa'yı gösterir. Yazar, insanın hayvanlar arasında, hayvanların canlı organizmalar arasında, organizmaların yeryüzünde var olanlar arasında ayrıcalıklı olması gibi "Avrupa'nın da insan yaşamının ayrıcalıklı bölgesi" olduğunu söyler (Aktaran Collingwood, 2013: 133). Aydın da (1999: 75) "tarihi tek çizgili doğrusal bir evrim olarak gören 19. yy. evrimciliğinin, büyük ölçüde Batılı devletlerin, dünyaya birer sömürgeci olarak yayılmalarını meşrulaştırmak üzere temellendirdiği Avrupa merkeziliğinin etkisi altında" şekillendirildiğini belirtir.

Pocock da (2010) Avrupa merkezli tarih yazımı fikrine katıldığını belirterek, "hepimizin bildiği" tarihi "Avrupa tarihi olarak" tanımlar. 18.yy. Aydınlanmasının Voltaire, Gibbon, Hume, Robertson gibi isimleri Avrupa'yı, seküler bir uygarlık olarak tanımlarlarken "tüm tarihin Avrupa tarihi olduğu yönündeki imalar" da bu isimler sayesinde ağırlık kazanır (2010: 78). Geary de (2012) bunu destekler biçimde 19.yy.'da doğan "Modern Tarih" in, Avrupa milliyetçiliğinin bir aracı olarak yaratıldığını ve geliştirildiğini savunur. Buna göre Avrupa milletlerinin tarihi milliyetçi ideolojinin aracı olarak büyük bir başarıdır (Geary, 2012: 25).

Avrupa tarihi kurulurken seçilip çıkarılan çeşitli değerler, geçmişe dayalı olarak vurgulanacak biçimde kurgulanırlar. Bu değerler kabaca Antik Yunan'a dönüş, Roma hukuku, Aydınlanmayla din dogmasının kaldırılması gibi tarihsel uğraklarla çerçevelenir. Ancak tarih yazımını etkileyen tek ideolojik biçimleniş tabi ki sadece Avrupa merkezli ideoloji değildir. Ulusçuluk akımları, tarih yazıcılığını önemli ölçüde etkiler. Özellikle kurgulanan ulusun geçmişine ait anların saptanmasında ve "ulaşmış olan bugünün" vurgulanmak istenen yönlerini işaret edecek şekilde organize edilmesinde tarih disiplini iş görür. Tarih incelemesinin değer kazandığı 19.yy.'da, ulusçuluk akımından etkilenen belli başlı Avrupa ülkeleri, kendileri için "gerekli değerleri bulmak için tarihe yönelirler" (Özer, 1997: 66). Avrupa merkezci tarih anlayışının temelindeki evrimci-uygarlıkçı tek çizgili tarihsel akış biçimi, ulus kimliklere ilişkin tarih inşalarında da kullanılan bir modele dönüşür.

Aydın (1999) "evrimci-uygarlıkçı tarih yazıcılığı" modelinin başlangıç merkezleri olarak Anglo-Sakson dünya ve Fransa'yı belirler. Yazar, özellikle Fransızların, dünyaya sömürgeci bir güçle yayılmalarını "uygarlaştırıcı bir misyon üstlenmeleriyle" açıkladıklarını ve meşrulaştırdıklarını belirtir. Almanya ise ulusal varlığını meşrulaştırma girişiminde bir adım daha atarak "kültür" kavramını merkeze alır (Aydın, 1999: 77). "Kültür" 19.yy.'da, bütün bir Alman ulusunun özelliği anlamına gelecek biçimde içerik değiştirir. (Cuhe, 2013: 19). Bu düşünceye göre kültür:

"...bir ruhtan, bir ulusun dehasından gelir. 'Kültür ulusu', siyasal ulustan evveldir, ona çağrı yapar. Kültür, bir ulusun kalıcı olarak kazanılmış ve onun birlik-bütünlüğünün temelinde yatan sanatsal, entelektüel, moral başarıların bütünüdür" (Cuhe, 2013: 21).

Böylelikle kültür, Alman ulusunun özelliği halini alarak, ideolojik bir işleve bürünür. Kavram bu haliyle, geçmişin kurgulanış biçimini de etkiler. Bununla ilişkili olarak Geary (2012: 32) bir Germen birliği ve tarihinin peşinde koşulurken, sözü geçen birliğin siyasi bir birlikten ziyade kültürel bir hedefe dönüştüğünü vurgular.

3. TARİHSEL MÜZİKOLOJİDE İDEOLOJİK PROBLEM

Özellikle 19.yy.'da sanayi ile bilimsel çalışmanın birbiriyle buluşması ya da bilimin sanayi ile alış verişe girmesi (Özer, 1997: 61) bilimsel bilginin içeriğine ilişkin önemli bir belirleyici halini alır. Bu alış veriş, bugünkü bilimsel bilgi içeriğini ve üniversite yapısını dahi etkileyecek sonuçlar doğurur. Özer bu alış verişle bilimin, toplumsal yaşama somut yansımaları olan bir kavram haline geldiğini belirtir. Bilim kavramının yaygınlık kazanması, 19.yy.'da bilim niteliği taşımayan inceleme alanlarının bilim ile ilişkilendirilmesi çabasına hız verir (1997: 61). Bilim, yaygınlık kazanırken, yüceleştirilir de. Yani herhangi bir konu, "bilimi yapıyor hale gelince" herhangi bir konu olmaktan çıkar ve ciddiyet kazanır. Bilim böylelikle, modern dünyanın saygın bir unsuruna dönüşür.

Müzikolojinin bir bilimsel inceleme alanı olarak görünürlük kazandığı zaman da 19.yy.'dır. 19.yy. Avrupası, bilime ve bilimsel bilgiye verilen değer giderek arttı ve neredeyse her alanla ilişkili olarak bilimsel bilgi üretmenin, bu alanlara da prestij kazandırdığı bir düşünsel iklimi geliştirir. Özer (1997) bu dönemde bilim kavramının insanların gözünde neredeyse kültürel bir değere, bir olması gerekene

dönüşmesinin, müzik incelemesini bilimle ilişkilendirme çabalarına ivme kazandırdığını belirtir. Bu çabalar özellikle Avusturya ve Almanya'da yoğunlaşır. Adler'in, müzik incelemesinin "doğa bilimlerindeki ciddiyet, doğruluk ve dürüstlük" düzeyine çıkarılması önerisi ilgi görür (Özer, 1997: 61). Ancak önemli bir ayrıntı şudur: 19. yy.'da sanayi ile ilişkilenen bilim dallarının ürettiği bilgiler, belirli ihtiyaçları karşılayacak şekilde formüle edilirken, müzik bilimlerinin üreteceği bilgilerin, en azından görünürde acilen karşılayacağı bir ihtiyaç yoktur.

Guido Adler, Müzik Bilimlerini kendi içerisinde iki alana ayırır (1885) ve bilindiği gibi bu alanları "tarihsel alan" ve "dizgesel alan" olarak belirler. Dizgesel alan daha çok müzik teorisi, estetik, eğitim ve sonradan etnomüzikolojiye kapı açacak olan etnografik çalışmaları içerirken tarihsel alan; çağlara, toplumlara, ülkelere göre tasnif edilmiş "müzik tarihsel çalışmalar", müzik paleografisi ve çalgılar gibi konuları içerir. Adler'in organize ettiği müzikoloji incelemelerinin en azından Adler için hedefi, tüm müziksel kültürlerin incelenbilmesidir. Tarihsel alan, Adler tarafından tüm dünya müziklerini kapsayacak biçimde tanımlasa da, başlangıcından bu yana başat bir biçimde batı müziği tarihini inceleyen bir alan kimliği kazanır (Gedik, 2014: 144). Tarihsel alan ve tarihsel müzikoloji, batı sanat müziği üzerine çalışan ana akım müzikoloji damarını oluşturur. Tabi müzikoloji ve etnomüzikoloji arasındaki farkın "müzikoloji, batı sanat müziği üzerine, etnomüzikoloji batı dışı müzikler üzerine çalışır" gibi basit bir fark olmadığı, ayırım noktasının metodolojiyle ilişkili olduğu artık açıktır. Ancak Beard ve Kenneth'in (2005: 59) belirttiği gibi tarihsel müzikoloji özellikle, batı konser müziği ile ilgilenmek için tasarlanmıştır. Tarihsel müzikoloji batı sanat müziği tarihinin yanında bestecilerin yaşam öykülerini içeren biyografi çalışmaları, biçemler ve türlerin gelişimini inceleyen analizler, notasyon çalışmaları (paleografi), belirli dönemlerin performans biçimlerinin incelenmesi ve çalgıların tarihi konularını da içerecek şekilde formüle edilir.

Ağırlıklı olarak etnomüzikolojik çalışmaların yoğunluk kazanacağı Amerikan kurumsallaşmasında dahi tarihsel alana bakış ayrıcalıklıdır. 1970'ler ve 1980'lerde Amerika'da akademik kurumsallaşma içerisinde müzikolojik inceleme dört birim çevresinde gelişir: (Batı/Klasik) "müzik tarihi", "etnomüzikoloji", (psikomüzikoloji, sosyomüzikoloji ve akustik konularını da içerecek biçimde) "sistemik müzikoloji" ve (analize dayalı metodoloji ile tarihsel ve sosyal bağlamları dışarıda bırakan) "müzik teorisi". Son üç başlık Adler'in sınıflamasında birleşiktir. Amerikan kurumsallaşmasında bu dört başlık kendilerini eşit biçimde "müzikolojik" olarak değerlendirilmezler. Tarihsel müzikoloji, "müzikolojinin mükemmelliği" (par excellence) olarak merkeze alınır (Nettl, 2001: 303). Tarihsel müzikolojinin başlangıcından bugüne odağına aldığı klasik müzik/batı sanat müziği geleneği ise doğrudan doğruya Almanya merkezli ya da daha doğru bir ifadeyle Alman-Avusturya geleneğiyle ilişkili olur. Adler başta olmak üzere müzikoloji üzerine öncü çalışma yapan isimlerin Alman olmasının, bunda payı büyüktür.

1880'lerin sonunda Almanya merkezli olarak gelişim gösteren müzikoloji, "aşkın bir sanatsal deneyim" ve müziğin ulaştığı en yüksek nokta olarak kabul ettiği, -Avrupa'nın, Almanya eksenli- klasik müzik (batı sanat müziği) pratiğine odaklanır. Müzikoloji disiplini, başlangıçta ve halen süren tarihsel müzikoloji geleneği içerisinde batı sanat müziğine, diğer müzik pratiklerinden yalıtık ve 'üstün' bir değer atfederek yaklaşır. Erol (2009) müziksel deneyimin sağlayacağı şeyin ne olduğu konusunda besteciler, seslendiriciler, dinleyiciler ve araştırmacılar arasında tam bir kanaat birliği olduğunu vurgular. Söz konusu kanaat, müziğin "hakikatin penceresini açan, bilişsel değeri olan, özerk ve aşkın bir form olarak kavranması" üzerine kuruludur. Bu kavrayış, tarihsel-estetik bir vizyonla da meşrulaştırılır (Erol, 2009: 159). Müzikolojinin ortaya çıktığı tarihsel koşullar ve ideolojisinin göz önüne alınması gerektiğini söyleyen Erol, tarihsel müzikoloji gibi Batı Sanat Müziğini disiplinler çizgide inceleyen müzik kuramı pratisyenlerinin yaptığı işin "müziği kendi bağlamında yani aralıklar, ritimler, armoniler çerçevesinde incelemekten ibaret teknik analizler" olduğunu belirtir (2009: 161).

Tarihsel müzikolojinin metodolojiye ilişkin bu tercihi, disiplinin incelemelerine doğrudan yansır. Bir ulus kimliği olarak Almanlığın, müzik gibi kültürel bir kodun ana sahiplenicisi olacak şekilde kendisini tanımlama sürecinde müzikoloji ve tarihsel müzikoloji iş görür. Bu anlamda Almanya'nın müzik bağlamında kendisini Avrupa'nın merkezine yerleştirme çabasından söz eden Bohlman (2004) "öz, canon, repertuar ve tür" kavramları başta olmak üzere her şeyin temeline Almanlığın yerleştirildiğini belirtir. Bohlman, Alman ulusçuluğunun kendi terminolojisi içerisinde müziğin, oldukça önemli simgesel pozisyonları kuşattığını söyler. Tarihin ve ulusun hizmetinde bir kavram olarak müzik, Alman olmanın ve özü ifade etmenin gücüne dönüşür; bununla ilişkili olarak merkezde yer alan her şeyi çevresinde toplar ve oluşturur. Yazara göre müziğin Almanlaşması sadece basit bir slogancılık durumu değildir. Literatürü ve bilimsel dili de şekillendirir. Müziğin "Almanlaşması" politik ve ideolojik bir tartışma konusudur (Bohlman, 2004: 182). Müzik, Alman kültürünün ayırt edici unsurlarından birine dönüşür.

Nettl (2001), genel olarak müzikolojinin neden Alman bilimciler liderliği altında geliştiği sorusuna cevap arar. Yazara göre bugünün müzikoloji kurumsallaşması, bundan yüzyıl önce, iki düşüncenin bir araya gelmesinden kaynaklanır. Bunlardan ilki müzik araştırmalarının "tüm müzikleri ve tüm yaklaşımları yaşıt"

SONUÇ

Bilimsel cemaat içerisinde çalışan bilim insanları, içinde buldukların toplumun ve dönemin bireyleridirler. Yaptıkları üretim olan bilimsel bilgi üretimi de, dış dünyanın etkilerinden uzak, bu etkilerden bağımsız biçimde gelişmez. Bilim insanları gerek yaptıkları çalışmalarda gerekse çalışmalarının yönlendirici sorularını oluşturmada, hem bir topluluk olarak bilimsel cemaatin yönelimlerinden hem de toplumsal ve döneme içkin temel yönelimlerden ve ideolojilerden etkilenirler. Lewontin'in (2015) belirttiği gibi bilim, toplum tarafından şekillendirilir. Bilim parayı kullanan ve paraya gereksinim duyan bir üretim faaliyetidir. Bilim insanları hayatlarını bilimle kazanan bireyler olarak, toplumdaki baskın toplumsal ve ekonomik güçlerin belirleyiciliğinden etkilenirler. Bu anlamda yazara göre "bilimden ideoloji olarak bahsettiğimizde kastedilen şey, bir yandan bilim insanlarının yaptıkları ve söylediklerinin toplumsal etki ve denetimi, diğer yandan da bilim insanlarının yaptıkları ve söylediklerinin toplumdaki kurumların daha fazla desteklenmesi şeklindeki ikili süreçtir" (Lewontin, 2015: 14).

Bilimsel bilginin üretim koşullarını, bilim insanlarının etkisine maruz kaldıkları baskın ekonomik, toplumsal ve ideolojik etkilenimleri de hesaba katarak anlamaya çalışan bilimsel bilgi sosyolojisi incelemeleri, bilimsel bilgiye yönelik oldukça rasyonel akıl yürütmeler yapılmasını sağlar. Bilim insanları ve bilimsel topluluğunu toplumdaki yalıtık, idealize ve toplum üstü gören Merton'un (2015: 165- 180) bilim anlayışına ters biçimde, bilim insanlarının üretim faaliyetlerini içeriden anlama ve analiz etme çabası taşıyan bilimsel bilgi sosyolojisi, kimi bilim insanları özelinde yapılan dönemsel-ideolojik analizlerle, başta doğa bilimleri olmak üzere pek çok farklı bilim dalında üretilen bilgilerin "nesnellik" iddiasını yeniden düşünmemizi sağlar. Sadece araştırmalar yapan, teoriler, modeller ve kavramlar üreten bilim insanları değil, belirli bilim dallarının kurucusu sayılan "kurucu isimler" de bu çerçeveden bakılarak analiz edilebilir.

Bilimsel inceleme alanlarının hepsinin kurucularında olduğu gibi müzikolojinin kurucu babası sayılan Guido Adler de, belirli bir toplumun (Avrupa ve özel olarak Almanya), belirli bir dönemin (19.yy.) ve belirli bir hakim ideolojinin (Avrupa bilimciliğinin yüceliği) etkisi altında bir bireydir. Ortaya attığı yeni inceleme alanının kendi iç bölümlenişi ve çalışma biçimlerini belirlerken toplum, dönem ve hakim ideolojilerin etkisiyle hareket eder. Öncelikli amacı, 19.yy. nedenselliğinin değerli kıldığı doğa bilimleri seviyesinde bir müzik incelemesi alanı kurmak ve müzik incelemesine saygınlık/bilimsellik kazandırmaktır.

Müzik incelemesinin "tarihsel alan" ve "dizgesel alan" olarak tasarladığı iki kolundan tarihsel alan incelemeleri, ana akım müzikoloji damarını oluşturur ve "batı sanat müziği" ya da "klasik müzik" adı verilen, Avrupa'ya ait bir müzik geleneğinin yapı taşlarını evrenselleştiren ve merkeze alan ideolojik biçimlenişleriyle dikkat çeker. Tabi burada belirtilmesi gereken nokta, Adler'in, tarihsel alanı tüm dünya müzik kültürünü inceleyecek bir perspektifle formüle ettiği'dir. Ancak alan, klasik müzik incelemelerinin merkezine dönüşür. Bu anlamda batı sanat müziği geleneğinin menziline gelişen müzik incelemesinde, ideolojik, metodolojik ve terminolojik problem (Middleton, 1997) özellikle batı dışı müziklere yaklaşım ve incelemelerde hissedilir. Ayrıca tarihsel müzikoloji, batı sanat müziğine, Avrupa kültürünün bir unsuru olarak diğer müzik pratiklerinden yalıtık ve 'üstün' bir değer atfederek yaklaşır.

Pagden (2010: 47) Avrupa tarihinin tüm parçalarıyla birlikte kolektif bir tarih olduğunu söylerken, Avrupa kimliği inşasının "öykülerden, imgelerden, tınılardan, kolektif belleklerden, icat edilip özenle geliştirilen geleneklerden oluşan, çetrefilli palimpsest¹" biçimine dikkat çeker. Tarihsel müzikoloji özellikle bu kolektif tarihin ve kimlik biçiminin "tınısal" belleğinin elekten geçirilip, değerli ve evrensel bir kategori haline getirilmesinde iş görür. Bu anlamda müzik üzerine bilimsel inceleme yapacak bir disiplin iki yönden işe yarayacaktır: ilk olarak müziği doğa bilimlerinin olgusal analizleri düzeyinde incelenebilir bir nesneye dönüştürme ülküsüyle müzik incelemesine prestij sağlar. İkinci olarak ise Avrupa uygarlığını, kültürel hiyerarşi piramidinin tepe noktasına yerleştiren tek çizgili tarihsel evrim hattında müziği, bir başka evrensel-kültürel unsur olarak Avrupa geleneği merkezli biçimde konumlandırır.

Burada müzikolojinin, özellikle tarihsel müzikolojinin ürettiği bilginin, "görünürde" olmayan ihtiyaç karşılayıcılığı devreye girer. O da Avrupa kolektivitesinin ve onunla ilişkilenen uygarlık kavramının ortak geçmişine dayalı unsurlardan biri olarak müziğin konumlandırılması ve dünyadaki müzik kültürlerinin Avrupa uygarlığına göre tasnif edilmesidir. Burada özellikle iş gören tarih yazımı, uygarlığa ait tek çizgili bir evrim biçiminin tarihsel gelişimini sunarken, doğrudan doğruya geçmişe ait belgelerin işlenmesiyle elde edilen bir bilginin ötesine geçer. Var olan bugünden hareket eden ve bugün içerisinde "vurgulanmak istenen" ya da meşrulaştırılmak istenen belirli unsurların geçmişe dönük kurgulanmasında kullanılan bir "inşa mekanizmasına" dönüşür. Özellikle ulusal kimliklerin yaratılmasında tarih, kurgulanan ulusal kimliğin kültürel ve tarihsel değerlerinin inşasında, geçmişe dönük seçilmiş belgelerin ve seçilmiş uğrakların belirlenip vurgulanması ve diğerlerinin adeta yok sayılmasıyla önemli bir "elek" görevi görür.

¹ Palimpsest: Üzerine yeniden yazı yazılabilen parşömen.

Almanya merkezli olarak icat edilen ve geliştirilen tarihsel müzikoloji, “müzik” kavramını Avrupa’ya ait bir kavrama dönüştürüp, tarihsel yaklaşımın tek çizgili biçimde uygarlığa giden evrim çizgisini takip ederek, müziksel uygarlığın son noktası olarak Avrupa’ya ait batı sanat müziği ya da klasik müzik adıyla bilinen geleneği vurgularken, spesifik biçimde Alman-Avusturya geleneğini de öne çıkarır. Burada (daha) geniş bir kolektivite olarak Avrupalı kimliğe, (daha) sınırlandırılmış bir kimlik biçimi olarak ulus kimliği yani Almanlığın meşrulaştırılması ideolojisi eşlik eder. Uygarlığın ötesinde “kültür” kavramını önemli ölçüde kendisiyle özdeşleştirme çabası içerisindeki Alman kimliği inşasının, kültürün bir bileşeni olarak müziği sahiplenmesi çabası görünürlük kazanır. Bohlman’ın belirttiği gibi Almanya’nın müzik bağlamında kendisini Avrupa’nın merkezine yerleştirme çabası, müziğe ilişkin her şeyin temeline Almanlığın yerleştirilmesiyle somutlanır. Yazarın vurguladığı gibi müzik, Alman ulusçuluğu içerisinde önemli bir simgeye dönüşür. Tarihin ve ulusun hizmetinde bir kavram olarak müzik, Alman olmanın ve Almanlığın özünü ifade etmenin gücüne dönüşür; kendisini merkeze alarak “geriye kalanları” çevresinde toplar ve oluşturur. Bunda müzikolojinin ilk incelemecilerinin ağırlıklı olarak Alman olmasının payı büyüktür.

Müzik tarihinin daha doğru bir ifadeyle batı sanat müziği tarihinin yazımında da benzer biçimde Alman-Avusturya ekolüyle ilişkili bir merkezîyet söz konusu hale gelir. Evrelerin belirlenmesinden büyük ustaların saptanmasına kadar, müzik tarihinin genel akışı ve uğrakları bu çerçevede oluşturulur. Bu çerçevede tarihsel müzikolojinin (bir kez daha altını çizmek gerekirse Adler’in niyetinden uzak biçimde) iki önemli ideolojik işlevi yerine getirdiği iddia edilebilir:

1. Bir kolektivite olarak Avrupa’nın (inşa edilmeye çabalanan) ortak değerler kümesine, Avrupa’ya ait bir gelenek olarak batı sanat müziğini eklemesi.
2. “Kadim Avrupa müziği” tahayyülünde Almanya-Avusturya merkezli bir “evrensel müzik geleneği” yaratmaya katkı sağlaması.

KAYNAKÇA

- ALTHUSSER, Louis (2014). *İdeoloji Ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, (çev: Alp Tümertekin), İthaki Yayınları, İstanbul.
- AMIN, Samir (1993). *Avrupamerkezcilik*, (çev. Mehmet Sert), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- ARSLAN, Hüsamettin (2015). *Epistemik Cemaat*, Paradigma Yayıncılık, İstanbul.
- AYDIN, Suavi (1999). *Kimlik Sorunu, Ulusallık ve Türk Kimliği*, Öteki Yayınevi, Ankara.
- BALKIZ Bekir, ÖĞÜTLE Vefa Saygın (2015). *Bilim Sosyolojisi İncelemeleri*, Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- BAŞKAYA, Fikret (2015). *Avrupa Merkezcilik, Resmi İdeoloji, Bilim ve Sosyalizm*, Öteki Yayınevi, İstanbul.
- BEARD David, GLOAG Kenneth (2005). *Musicology: The Key Concepts*, Routledge, New York.
- BOHLMAN, Philip V. (2004). *The Music Of European Nationalism: Cultural Identity and Modern History*, Abc-Clio Ltd., California.
- BOURDIEU, Pierre (2015). *Bilimin Toplumsal Kullanımları*, (çev. Levent Ünsaldı), Heretik Yayınları, Ankara.
- CARR, Edward Hallett (1993). *Tarih Nedir?*, (çev. Misket Gizem Gürtürk), İletişim Yayınları, İstanbul.
- CARR, E. H., FONTANA, J. (1992). *Tarih Yazımında Nesnellik ve Yanlılık*, (Çev. Özer Ozankaya), İmge Kitabevi, Ankara.
- COLLINGWOOD, R. G. (2013). *Tarih Tasarımı*, (çev: Kurtuluş Dinçer), Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- CUCHE, Denys (2013). *Sosyal Bilimlerde Kültür Kavramı*, (çev. Turgut Arnas), Bağlam Yayınları, İstanbul.
- DURKHEIM, Emile (2014). *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*, (çev: Özcan Doğan), Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- EROL, Ayhan (2009). *Müzik Üzerine Düşünmek*, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- GEARY, Patrick J. (2012). *Avrupa Miti ve Avrupa’nın Kökenleri* (Çev: Çağdaş Sümer), Tan Kitabevi Yayınları, Ankara.
- GEDİK, Ali Cenk (2014). “Marksizm’in Doğa Bilimlerinden Kopuşunu Müzik Bilimleri Tarihi Üzerinden Düşünmek”, *Marksizm Bilime Yabancı mı?*, (ed: Alper Dizdar), Yazılama Yayınları, İstanbul.
- GULBENKİAN Komisyonu (2003). *Sosyal Bilimleri Açın: Sosyal Bilimlerin Yeniden Yapılandırılması Üzerine Rapor*, (çev: Şirin Tekeli), Metis Yayınları, İstanbul.
- KERN, Stephen (2008). *Nedenselliğin Kültürel Tarihi*, (çev: Emine Ayhan), Metis Yayınları, İstanbul.
- LEWONTIN, R.C. (2015). *İdeoloji Olarak Biyoloji: DNA Doktrini*, (çev. Cengiz Adanur), Kolektif Kitap, İstanbul.
- MARDİN, Şerif (1995). *İdeoloji*, İletişim Yayınları İstanbul.
- MERTON, Robert K. (2015). “Bilimin Normatif Yapısı”, *Bilim Sosyolojisi İncelemeleri*, (ed: Bekir Balkız, Vefa Saygın Öğütüle), (çev: Barış Yıldırım), Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- MIDDLETON, Richard (1997). *Studying Popular Music*, Open University Press., USA.
- MUNSLOW, Alan (2000). *Tarihin Yapısökümü*, (çev: Abdullah Yılmaz), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- NETTL, Bruno (2001). *The Institutionalization of Musicology: Perspectives of a North American Ethnomusicologist*, *Rethinking Music*, (ed. Nicholas Cook, Mark Everist), Oxford University Press, New York.
- ÖZER, Yetkin (1997). *Bilim Perspektifinde Müzik*, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir.
- PAGDEN, Anthony (2010). *Avrupa Kimliği*, (çev: Rahmi Öğdül, Mesut Varlık), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- POCOCK, J. G. A. (2010). “Kendi Tarihleri İçinde Bazı Avrupalılar”, *Avrupa Fikri*, (ed: Anthony Pagden), (çev: Rahmi Öğdül, Mesut Varlık), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- WESTFALL, Richard S. (1995). *Modern Bilimin Oluşumu*, (çev: İsmail Hakkı Duru), Tübitak Yayınları, Ankara.